

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจและความรู้ที่ได้รับของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านของจังหวัดเชียงใหม่ในปีงบประมาณ 2552 มีวัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านของจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อวัดระดับความรู้ด้านต่าง ๆ ที่ได้รับของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน และ 3) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปปฏิบัติ ของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านของจังหวัดเชียงใหม่

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมโครงการศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2552 จำนวน 3,120 คน เก็บตัวอย่างจากเกษตรกร 360 คน เพิ่มขึ้น 6 คน จากที่กำหนดไว้ 354 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการประเมินผลศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ แบบสอบถาม เพื่อให้เครื่องมือมีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับความเป็นจริง เทียบตรงต่อศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านมากที่สุด แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยสูงสุด-ต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบไค-สแควร์ (Chi-square Test) โดยผลของการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล

จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2552 ร้อยละ 67.2 เป็นเพศชาย โดยมีอายุเฉลี่ย 46 ปี เกษตรกรร้อยละ 66.7 มีระดับการศึกษาสูงสุดคือ ชั้นประถมศึกษา และสถานภาพทางสังคมไม่มีตำแหน่งทางสังคมคิดเป็นร้อยละ 90.0 โดยมีการถือครองพื้นที่ทำกินระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 68.9 มีการเช่าที่ทำกินระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 97.8 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีจำนวนแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2 คน และทำกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 1 กิจกรรมต่อครัวเรือน ร้อยละ 38.89 อีกทั้ง

ยังมีรายได้จากภาคเกษตรเฉลี่ย 6,741 บาทต่อเดือน และเกษตรกรมีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 5,068 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการรับบริการจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน

ความพึงพอใจ ในการรับบริการจากศูนย์ เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรกร กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.06 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกร ที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์ เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงใหม่ มีความพึงพอใจ ในการรับบริการจากศูนย์ เครือข่าย ปราชญ์ชาวบ้านใน ระดับมาก ซึ่งบ่งบอกถึงเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อ การรับบริการจากศูนย์ เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน

ตอนที่ 3 ความรู้ ความเข้าใจ ที่เกษตรกรได้รับจากการฝึกอบรม

ความรู้ ความเข้าใจ ที่เกษตรกรได้รับจากการฝึกอบรม โดยภาพรวมของจังหวัดเชียงใหม่ มี ระดับความรู้ ความเข้าใจ ค่าเฉลี่ยรวม 2.52 คือ มีระดับความรู้ ความเข้าใจ ในระดับมาก

ตอนที่ 4 การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกร

การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกร โดยภาพรวมของจังหวัดเชียงใหม่ มีระดับค่า การนำไปปฏิบัติเฉลี่ยรวม 3.13 อยู่ในระดับมาก คืออยู่ในช่วงทดลองปฏิบัติ

ตอนที่ 5 การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้หลังผ่านการฝึกอบรม

เกษตรกรส่วนใหญ่หลังผ่านการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 100 รายจ่ายลดลง ร้อยละ 100 มีการนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับญาติพี่น้องและ เพื่อน บ้าน ร้อยละ 33.9 และหลังจบการฝึกอบรมมีการติดต่อกับวิทยากร ร้อยละ 88.9 มีการติดต่อกับ เกษตรกรเพื่อรวมกลุ่ม ร้อยละ 77.8 และเกษตรกรคิดว่าการอบรมมีประโยชน์มาก

ตอนที่ 6 การทดสอบสมมุติฐาน

จากการวิเคราะห์ หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปร ตาม (ความพึงพอใจ ของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่) พบว่ามีปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์ดังนี้) การศึกษา 2) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3) จำนวนแรงงานในภาคเกษตร 4) รายได้นอกภาคเกษตร 5) รายจ่ายในครัวเรือน 6) เหตุผลที่เข้าร่วม โครงการ แปร จึงสามารถสรุป ได้ว่า การวิจัยในครั้งนี้ยอมรับสมมุติฐานการวิจัยในข้างต้นที่ว่าปัจจัย ต่างที่ได้กล่าวมาทั้ง 6 ข้อ มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการวิเคราะห์ หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปร ตาม (ความรู้ ความ เข้าใจของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่) พบว่ามี

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ดังนี้ได้แก่ 1) เพศ 2) การศึกษา 3) อายุ 4) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5) จำนวนแรงงานในภาคเกษตร 6) รายได้ภาคเกษตร 7) รายได้นอกภาคเกษตร 8) รายจ่ายในครัวเรือน 9) เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการปราชญ์ชาวบ้าน 10) สถานที่ตั้งศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน จึงสามารถสรุปได้ว่า การวิจัยในครั้งนี้ยอมรับสมมติฐานการวิจัยในข้างต้นที่ว่าปัจจัย ต่างที่ได้กล่าวมาทั้ง 10 ข้อ มีความสัมพันธ์กับ ความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการวิเคราะห์ หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปร ตาม (การนำไปปฏิบัติของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่) พบว่ามีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ดังนี้ได้แก่ 1) การศึกษา 2) อายุ 3) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4) จำนวนแรงงานในภาคเกษตร 5) รายได้ภาคเกษตร 6) รายได้นอกภาคเกษตร 7) รายจ่ายในครัวเรือน 8) เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการปราชญ์ชาวบ้าน 9) สถานที่ตั้งศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน จึงสามารถสรุปได้ว่า การวิจัยในครั้งนี้ยอมรับสมมติฐานการวิจัยในข้างต้นที่ว่าปัจจัย ต่างที่ได้กล่าวมาทั้ง 9 ข้อ มีความสัมพันธ์กับ การนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1.ลักษณะส่วนบุคคล

จากข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ ของเกษตรกรที่ผ่านการอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่ นั้น จำนวนเพศชายและเพศหญิงชายมีจำนวนต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบัน การทำการเกษตรโดยส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นอาชีพการเกษตรจะเหมาะสมกับเพศชายมากกว่าเพราะอาชีพการเกษตรเป็นงานที่หนักและต้องอดทน ส่วนผู้หญิงที่ทำงานด้านการเกษตรจะเน้นไปในการแปรรูป และกลุ่มแม่บ้านเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาพบว่า มีอายุช่วง 41-50 ปี จำนวนมากที่สุด โดยมีอายุเฉลี่ย 46 ปี เหตุที่ช่วงอายุในวัยนี้เป็นวัยช่วงทำงานต้องการหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ในด้านระดับการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยที่เกษตรกรที่ผ่านการอบรมส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางด้านผู้นำในสังคม ส่วนเกษตรกรที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 4.5 ไร่ และเช่าที่ดินเฉลี่ย 2.5 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวน 3-4 คน ซึ่งตรงกับการชีวิตความเป็นพื้นฐาน(จปฐ) ที่ต้องการให้ 1 ครอบครัวมีบุตรไม่เกิน 2 คน ในด้านรายได้ของครัวเรือนพบว่า เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่รายได้เฉลี่ยจากภาคเกษตร มากกว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของทั้งประเทศ

ส่วนรายจ่ายของเกษตรกรก็อยู่ในช่วง 5,001 – 10,000 บาท ส่วนที่ตั้งของศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านส่วนใหญ่จะอยู่ในอำเภอเดียวกับเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งจะง่ายต่อการติดตามผลหลังการฝึกอบรม และเกษตรกรส่วนมากที่มาฝึกอบรมต้องการความรู้เพิ่มเติม โดยส่วนมากจะได้รับข้อมูลการฝึกอบรมมาจากผู้ที่อบรมมาก่อนว่าได้อะไรกลับไปบ้าง เกษตรกรจึงให้ความสนใจในการเข้าร่วมฝึกอบรม

2.ด้านความพึงพอใจ

เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเชียงใหม่ มีความพึงพอใจในการรับบริการจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจเรื่องปราชญ์ชาวบ้านและคณะวิทยากรมากที่สุด รองลงมาคือเรื่องการอำนวยความสะดวกระหว่างฝึกอบรม และอันดับ สามคือเรื่องการประสานงานก่อนเข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์ปราชญ์แห่งนี้ บ่งถึงเกษตรกรมี ความรู้สึก ความคิดเห็น ในลักษณะเชิงบวกของบุคคล เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการหรือได้รับสิ่งตอบแทนที่คาดหวังไว้ (สุพล, 2540)

3.ด้านความรู้ความเข้าใจ หลังการฝึกอบรม

โดยภาพรวมของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ มีระดับความรู้ ความเข้าใจ ในระดับมาก คือ เกษตรกรต้องค่อย ๆ เรียนรู้โดยมีผู้ให้คำแนะนำ และคอยชี้แนะ โดยการที่จะเลือกใช้ทฤษฎีใหม่ทั้งทฤษฎีใหม่ขั้นต้น และทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้าในการส่งเสริมการเกษตรให้เป็นรูปธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเกษตรกรแต่ละกลุ่มหรือแต่ละชุมชน จะต้องมีความเข้าใจและยึดหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , 2551)

4. การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกร

การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกร อยู่ในช่วงทดลองปฏิบัติ ทั้งนี้การฝึกอบรมในโครงการปราชญ์ชาวบ้านเป็นเรื่องใหม่เกษตรกรยังอยู่ในภาวะการฉັดฉินใจตามทฤษฎีการยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับนรินทร์ชัย (2531) กล่าวว่า การเผยแพร่ความรู้ทางด้านการเกษตรนั้นมักจะนำแนวความคิดใหม่ หรือสิ่งใหม่ไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งเรียกอีกนัยหนึ่งว่านวัตกรรม และนวัตกรรมนี้ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับท้องถิ่นด้วย

5. ปัจจัยที่มีผลระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

การศึกษาความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ สามารถอธิบายได้ว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาอยู่ในระดับสูงจะมีความพึงพอใจในการเข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เพราะเกษตรกรสามารถวิเคราะห์ได้ถึงข้อจำกัดของทางปราชญ์ชาวบ้านได้ว่าสามารถอำนวยความสะดวกของเกษตรกรที่เข้ารับการอบรมได้ขนาดไหน มีข้อจำกัดด้านใดบ้างที่ทางทีมวิทยากรของปราชญ์

ชาวบ้านไม่สามารถดำเนินการได้ เช่น จำนวนของเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมในรุ่นนั้นมากเกินไปจนทำให้จำนวนบุคลากรของทีมงานปราชญ์ชาวบ้านไม่เพียงพอเกษตรกรที่มีการศึกษาในระดับต่ำอาจไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเกิดจากสาเหตุที่ทำให้ที่มหาวิทยาลัยอำนวยความสะดวกได้ไม่ดีพอ

ด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัวและจำนวนแรงงานในภาคเกษตรที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ คือจำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้นจะส่งผลให้ความพึงพอใจเพิ่มขึ้น อันจะเกิดจากความคุ้นเคยของสมาชิกในครอบครัวที่สามารถพูดคุยกันในเรื่องที่ได้เรียนรู้จากการฝึกอบรม เข้าใจเรื่องที่พูดคุยกันได้และสามารถแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งมีผลทางด้านความพึงพอใจมากกว่าการทำงานเพียงลำพังคนเดียว

ในส่วนของรายได้นอกภาคเกษตรและรายจ่ายในครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ นั้นเกิดจากการที่ได้ฝึกอบรมแล้วสามารถมองหาช่องทางที่อาจทำได้ในภาคเกษตรเพิ่มขึ้นและลดรายที่ไม่จำเป็น ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้มากขึ้นจึงก่อให้เกิดความพึงพอใจสอดคล้องกับ สุรสิทธิ์ (2544) ให้ความหมายความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับความคาดหวังในสิ่งที่บุคคลนั้นต้องการและจะแสดงความรู้สึกต่างๆ ในทางบวกมากกว่าทางลบเมื่อบุคคลนั้นได้สิ่งตอบแทนที่ต้องการตามที่บุคคลนั้นคาดหวังไว้ หากความรู้สึกที่มีต่อสิ่งที่ได้มาเป็นทางบวกแบบต่างๆ ก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ และความรู้สึกในทางบวกนี้ยังเป็นตัวช่วยให้เกิดความพึงพอใจเพิ่มขึ้นได้อีก

การศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจนั้น สามารถอธิบายได้ว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาคิดจะมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำการเกษตรอยู่ในระดับหนึ่งแล้ว เมื่อมาอบรมเพิ่มเติมย่อมได้ความรู้มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก ซึ่งส่งผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจ ที่ได้รับจากการฝึกอบรม

อายุมีความสัมพันธ์กับความรู้ ความเข้าใจนั้น จากการพิจารณาเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการฝึกอบรมพบว่าเกษตรกรที่อายุน้อยจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ได้ฝึกอบรมเป็นอย่างดี และสามารถจดจำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมมากกว่าเกษตรกรที่อายุสูงขึ้น

ในด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัวและจำนวนแรงงานในภาคเกษตรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจ นั้นเกิดจากเมื่อมีจำนวนผู้เข้าร่วมอบรมเพิ่มมากขึ้นจะทำให้เกษตรกรผู้ผ่านการฝึกอบรมเกิดการปรึกษาหารือร่วมกัน ทำให้เกษตรกรเกิดการทบทวนเนื้อหาที่ได้ฝึกอบรม และเกิดการจดจำขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้น

รายได้ภาคเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร และรายจ่ายในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจนั้น สามารถอธิบายได้ว่าเมื่อเกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นและรายจ่าย ในหลาย ๆ ด้านก็มากจากความรู้ทางด้านการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่เกษตรกร

รู้จักใช้ทรัพยากรที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์(2552) รายงานว่าระดับความรู้หลังผ่านการฝึกอบรม วิชาปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือแนวคิดพฤติกรรมของเกษตรกรให้สามารถดำเนินชีวิตตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในกลุ่มนี้อยู่ในระดับดี และส่วนใหญ่นำไปปฏิบัติ ส่งผลให้เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายและเพิ่มเงินออมได้

เหตุผลที่เข้าร่วม โครงการศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน มีความสัมพันธ์กับความรู้ ความเข้าใจที่ได้คือ เกษตรกรสมัครใจที่จะเข้าร่วม โครงการ เกิดกระบวนการ ในการตัดสินใจยอมรับ ในความสามารถของวิทยากร จากบุคคลที่ได้ผ่านการฝึกอบรมในรุ่นแรก และเกิดการยอมรับ วิทยาการใหม่หรือสิ่งแปลกใหม่ ทำให้เกิดการอยากเรียนรู้สิ่งที่ตนเองสนใจเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ ดิเรก (2534) กล่าวว่ากระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion Process) เกิดจากกระบวนการยอมรับ (Adoption Process) เป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคลแต่ละคนที่เริ่มตั้งแต่การยอมรับข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีหนึ่ง ๆ ไปจนถึงการยอมรับเทคโนโลยีนั้นอย่างเปิดเผย ซึ่งเมื่อบุคคลหลาย ๆ คน เริ่มแพร่กระจายการยอมรับจากหนึ่งเป็นสอง จากสองเป็นสามและเป็นจำนวนมาก ๆ ขึ้นกระบวนการแพร่กระจายข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีนั้นๆ แพร่กระจายไปจนถึงบุคคลส่วนใหญ่ในชุมชนและมีการยอมรับไปปฏิบัติในที่สุด

สถานที่ตั้งศูนย์มีผลต่อความรู้ ความเข้าใจที่ได้ ต่อการเรียนรู้ เกษตรกรที่มีพื้นที่พักอาศัย อยู่ใกล้กับศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน สามารถพูดคุยสอบถามปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องที่ไม่เข้าใจเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา มากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่พักอาศัยอยู่ต่างอำเภอหรือต่างจังหวัดกับปราชญ์ชาวบ้าน ดังที่ สิทธิศักดิ์ (2540) ให้ความเห็นว่าการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เช่นการนำวิทยากรท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้นกว่าเดิม

ในส่วนของอายุที่มีความสัมพันธ์กับการนำไปปฏิบัติ พบว่าเกษตรกรที่อายุสูงขึ้นไม่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำการเกษตร เนื่องจากอายุที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลต่อการปฏิบัติโดยตรง เช่นในเรื่องของพลังกำลัง หรือสุขภาพ ซึ่งตรงกันข้ามกับเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 31-50 ปี ที่ได้นำความรู้จากการฝึกอบรมไปทดลองปฏิบัติ

จำนวนสมาชิกในครอบครัวและจำนวนแรงงานในภาคเกษตรที่มีความสัมพันธ์กับการนำไปปฏิบัติ นั้น คือจำนวนสมาชิกในครอบครัวและจำนวนแรงงานเกษตรในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นจะก่อให้เกิดการนำความรู้ไปปฏิบัติลดลง ผู้วิจัยคิดว่าเกษตรกรยังอยู่ในช่วงทดลองปฏิบัติ ยังไม่กล้าที่จะแนะนำหรือบอกต่อ ซึ่งไปเกี่ยวข้องกับการนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ร้อยละ 33.9 ยังไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดต่อ

รายจ่ายในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับ การนำไปปฏิบัติ^{นั้น} เกิดจากเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นการลดรายจ่ายในครัวเรือน การลด ละ เลิก อบายมุข การพึ่งพาตนเองโดยใช้ปัจจัยการผลิตในท้องถิ่น การผลิตของกินของใช้ในครัวเรือน ฯลฯ ทำให้ตนเองมีทำให้มีรายจ่ายทางด้านการเกษตรลดลง

เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์กับการนำไปปฏิบัติ โดยส่วนใหญ่เกิดจากการที่เกษตรกรมีความคาดหวังที่ต้องการความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเกิดจากความสมัครใจ ทำให้เกษตรกรนำความรู้ที่ได้ไปสู่การทดลองปฏิบัติ

สถานที่ตั้งศูนย์เครือข่ายมีความสัมพันธ์กับการนำไปปฏิบัติของเกษตรกร บ่งบอกถึงว่าในอำเภอใดมีศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านตั้งอยู่เกษตรกรจะมีความไว้วางใจ สามารถปรึกษาได้ถ้าเกิดข้อสงสัยหรือชักชวนให้ปราชญ์ชาวบ้านและทีมงานไปดูยังสถานที่แปลงของตนเอง เหมือนคอยมีที่ปรึกษาอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดความมั่นใจในการลงมือหาความรู้เพิ่มเติมแล้วลงมือปฏิบัติ **ข้อเสนอแนะจากการวิจัย**

ผลการศึกษาวิจัย เรื่องความพึงพอใจและความรู้ของผู้ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัด เชียงใหม่ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึง กระบวนการฝึกอบรมของศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นการสอนเกษตรกรด้วยเกษตรกรเอง โดยใช้ภาษาที่เข้าใจเกิดกระบวนการยอมรับในหมู่เกษตรกรเร็วขึ้น และทราบถึงการรวมกลุ่มของปราชญ์ชาวบ้านที่ทำงานกันเป็นทีม อีกทั้งยังมีกลุ่มของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วเกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมการเกษตรเพิ่มมากขึ้น รัฐบาล ควรมีโครงการต่อเนื่องเพื่อให้เกษตรกรได้ทำกิจกรรมการเกษตรเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

อีกทั้งเมื่อวิเคราะห์ถึงการนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดต่อเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องยังอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพอใจ ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงหลักสูตรของปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้น ไปยังเรื่องการนำความรู้ไปถ่ายทอดต่อไป

ปัญหาที่พบอีกคือ ในพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ ยังมีเกษตรกรอีกบางส่วนที่ยังไม่ได้ฝึกอบรม เนื่องจากระยะเวลาการฝึกอบรมไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ควรจัดหาช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม แก่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงโครงการ (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ,2551)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัย เรื่องความพึงพอใจและความรู้ของผู้ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัด เชียงใหม่ให้ครอบคลุมถึงการนำไปปฏิบัติของเกษตรกรหลังฝึกอบรมมากขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาความพึงพอใจและความรู้ของผู้ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดใกล้เคียง เพื่อนำมาเปรียบเทียบผลการวิจัย และเพื่อการนำไปปรับใช้กับการติดตามเกษตรกรหลังฝึกอบรมต่อไป
2. ควรมีการดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีผลต่อ ฝึกอบรม และการปฏิบัติหลังฝึกอบรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม